

# บทที่ 1

## บทนำ

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ก้าวเข้าสู่ยุคการบริหารที่เน้นองค์ความรู้ (Knowledge Economy) ทำให้องค์กรต่างๆ เผชิญภาวะการแข่งขันที่รุนแรงยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้องค์กรต้องเริ่มหันมาตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการ "คน" ในองค์กรมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างคนให้เพิ่มคุณค่า ( Value Creation) และความได้เปรียบในการแข่งขัน ( Competitive Advantage) ให้กับองค์กร (สำนักงานข้าราชการพลเรือน,2553) เป็นผลให้การจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาบัณฑิตสู่บุคลากรของสังคมที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ที่มุ่งพัฒนาประเทศสู่ **“สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** ภายใต้แนวปฏิบัติของ **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** โดยกำหนดพันธกิจของการพัฒนาประเทศเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรง **ให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกในศีลธรรมแก่ประชาชน ให้รู้จักประมาณตน ประหยัดอดออม ไม่โลภ มีคุณธรรมและจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียรและอดทน รู้จักเสียสละและแบ่งปัน อยู่เสมอ** ดังนั้นการพัฒนาคนตามแนวพระราชดำริจึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจสำนึกในคุณธรรม มีจริยธรรมและความเพียร อันเป็นการขยายโอกาสและทางเลือกให้แก่ประชาชนในการดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างมั่นคงยั่งยืน และจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนตามไปด้วย(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10, 2550 – 2554)

การพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551 – 2554) ภายใต้กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2565) กำหนดวิสัยทัศน์ให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มุ่งตอบสนองผู้เรียนในวัยเรียน วัยทำงาน และวัยสูงอายุ เพื่อรองรับเปลี่ยนแปลงรูปแบบต่างๆรวมทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์ได้ และมีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ให้ผู้สำเร็จการศึกษา ระดับอุดมศึกษาเป็นผู้มีทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกของการเป็นผู้ประกอบการ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต

มีความสามารถด้านวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้เป็นอย่างดี มีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 10 . 2551 – 2554)

การพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งฐานปัญญาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญหลักที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของกำลังคน สังคม และประเทศ ซึ่งถ้าประเทศใดไม่สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพได้ก็ไม่สามารถพัฒนาสิ่งใดได้ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือด้านการเมืองการปกครอง สำหรับการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยนั้น รัฐจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ โดยตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้นเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาและปฏิรูปการศึกษาไทยทุกรูปแบบ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้แสดงเจตนารมณ์ที่สำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก โดยจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : Thai Qualifications Framework for Higher Education) ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและเพื่อประโยชน์ต่อการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University) เป็นหน่วยงานตามโครงสร้างภายในของมหาวิทยาลัย มีฐานะเทียบเท่าคณะเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 โดยมีประวัติความเป็นมาเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จัดตั้งเป็น “โครงการบัณฑิตศึกษา” ขึ้นตรงต่อรองอธิการฝ่ายกิจการพิเศษ แต่มีชื่อเรียกหน่วยงานภายในว่า “บัณฑิตวิทยาลัย” จัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญา มหาบัณฑิต ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตในสาขาวิชาต่างๆ สาขาวิชาแรกที่เปิดสอน คือ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการคุณภาพ บัณฑิตวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางในการประสานและกำกับดูแลควบคุมมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะสาขาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในการพัฒนาประเทศ มีวิสัยทัศน์ คือ *“A Leading Quality Graduate School”* เป็นองค์กรจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีการจัดการคุณภาพชั้นนำ และมีพันธกิจ 3 ประการ ได้แก่ 1) กำกับมาตรฐานและประสานการจัดการศึกษาระดับ

บัณฑิตศึกษา 2) ผลิตบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษาให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการและตรงกับความต้องการของสังคม 3) สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาด้านวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

จากรายงานการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและความพึงพอใจของนิสิต นักศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาข้าราชการพลเรือน ,2552) พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สูงสุด ได้แก่ ด้าน คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐาน และด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ตามลำดับ ในขณะที่ความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาสูงสุด ได้แก่ ความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านสถานที่สำหรับ จัดการเรียนการสอน และด้านสื่อเอกสารอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ตามลำดับ และจาก ประกาศกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และเพื่อประโยชน์ต่อการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษา โดยกำหนดคุณภาพของ บัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการอุดมศึกษากำหนด และต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Morals) ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ด้านทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และด้านทักษะ การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Communication and Information Technology Skills)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของบัณฑิตเป็นตัวจักรสำคัญยิ่งของ การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการประกันคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการ เรียนการสอนของสถาบันเพื่อให้ได้บัณฑิตที่ผลิตในสาขา/สาขาวิชาของระดับคุณวุฒิเดียวกันมี มาตรฐานที่เทียบเคียงกันได้ทั้งในระดับชาติและระดับสากลนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้ต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องทำการตรวจสอบและประเมินคุณภาพนักศึกษาตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยตัวแบบทางสถิติ สำหรับการประเมินคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพ นักศึกษาและสร้างตัวแบบทางสถิติสำหรับการประเมินคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย ข้อค้นพบที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับวางแผนการปรับปรุงหลักสูตรให้

สอดคล้องกับความสนใจของนักศึกษาและความต้องการของตลาด รวมไปถึงการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการ ในการสนับสนุนนักศึกษาให้เป็นผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันจะเป็นกำลังคนที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไปในอนาคต

### คำถามการวิจัย

1. คุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษากายใน 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษากายใน 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษากายใน 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษากายใน 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา
3. เพื่อสร้างตัวแบบทางสถิติสำหรับการประเมินคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยที่สำเร็จ การศึกษากายใน 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา

### สมมุติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยความรู้ความสามารถและทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษาส่งผลต่อคุณภาพ นักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย
2. ตัวแบบทางสถิติสำหรับการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถประเมินคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยได้

## ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยตัวแบบทางสถิติสำหรับการประเมินคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

### 1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : Thai Qualifications Framework for Higher Education) 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาภายใน 3 ปีการศึกษา ที่ผ่านมาจำนวน 445 คน

### 3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1) คุณภาพนักศึกษาในองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2) ระดับคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งวัดได้จาก 3 ระดับ โดยกำหนดให้ 1 ต่ำกว่าเกณฑ์การประเมิน 2 เกณฑ์การประเมินปกติ และ 3 สูงกว่าเกณฑ์การประเมิน ส่วนตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะประชากรศาสตร์ของนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย และ ความรู้ความสามารถและทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย

4. ขอบเขตด้านเวลา ใช้ระยะเวลาวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม 2553 - กันยายน 2554

## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. จะเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยตามปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพบัณฑิต
2. จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรของแต่ละสาขาให้เหมาะสมต่อไป

## นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้ตรงกัน ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของคำต่างๆ ได้ดังนี้

1. นักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายใน 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา ในปีการศึกษา 2551 - 2553
2. ความรู้ความสามารถและทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย หมายถึง ระดับความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาตามมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาในองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
3. คุณภาพนักศึกษา หมายถึง ระดับความคิดเห็นของ หัวหน้างานหรือผู้ใช้บัณฑิต และอาจารย์ที่ปรึกษา เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาในองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
4. ด้านคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ความสามารถในการนำหลักคุณธรรม จริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน อาทิ ความเป็นผู้นำ การนำเสนอแนวทางการปฏิบัติงาน การจัดการปัญหาร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการทำงาน
5. ด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาความรู้ใหม่ ด้วยการค้นคว้า วิจัย และเป็นผู้นำความรู้มาใช้ต่อยอดเพื่อพัฒนาการปฏิบัติทางวิชาชีพในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมถึงการตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคมในการพัฒนาความรู้ใหม่
6. ด้านทักษะทางปัญญา หมายถึง การนำหลักทฤษฎีที่สำคัญใช้ในการบูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการในการแก้ปัญหการทำงานอย่างมีกระบวนการ มีความคิดริเริ่มนำผลงานทางวิชาการใหม่ๆมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน
7. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการทำงาน มีความรับผิดชอบในการทำงานของตนและ ร่วมมือกับผู้อื่นได้ มีทักษะผู้นำ – ผู้ตาม ตลอดจนมีความรัก/ภาคภูมิใจในองค์กร
8. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ความสามารถในการใช้ข้อมูลสารสนเทศด้วยทักษะทางคณิตศาสตร์และสถิติ ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศแสวงหาความรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ทางวิชาการและวิชาชีพต่างๆได้อย่างเหมาะสม

9.ระดับคุณภาพนักศึกษา หมายถึง ระดับความสามารถและความชำนาญของนักศึกษา โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะของนักศึกษาตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาใน องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้าน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ต่ำกว่าเกณฑ์ เกณฑ์ปกติ และสูงกว่าเกณฑ์